

“Музейни експозиции и стандарти: Поглед напред”

София, 28 - 29 ноември, 2016 г.

Конференция организирана и спонсорирана от Двустранната комисия за опазване на културното наследство на България

РЕЗЮМЕТА

Панел 1: Добри практики при провеждането на събития и образователни програми, посветени на културното наследство

Култивиране на любопитство

**Натали Райън, старши преподавател и управител, дирекция „Образование”,
Национална художествена галерия - гр. Вашингтон**

Образователният потенциал на РИМ - Пловдив - реалност и перспективи

Мария Карадечева, главен уредник, РИМ - Пловдив

Новият век изправя музея пред сериозни изпитания. Очевидно е, че мисията на музея ще се трансформира и ще добива ново съдържание, но в бързопроменящия се свят той остава своеобразно „убежище” и с присъщата си стабилност в съхранение на „обществената памет”, привързаността към традициите и дори тишината на музейните зали се превръща в антипод на агресивната масова култура.

От 1998г. Регионален исторически музей Пловдив търси и използва различни музейни практики в областта на неформалното учене в музея. Музеят разполага във всяка от трите си експозиции със специални помещения за провеждане на образователни програми. От сайта на музея - www.historymuseumplodiv.org може да бъде свалена информация за образователните програми и музейни уроци, провеждани в отделните експозиции, за различните форми за работа/ по учебния план или свободна тема/, специфични за различните възрастови групи, както и указания за работа с учителите.

Когато заявят участие в музейен урок или образователна програма и прекратят прага на музея младите ни посетители могат сами да определят своята обикалка из него, да разберат особеностите на музейните експонати, да предложат сами идеи и да извършат различни дейности. А като се докоснат до сложния и интересен свят на музея, да се опитат да разберат неговия език и да могат правилно да разчетат историите, които „разказват” експонатите. Да се научат да разбират и оценяват значението на музейните предмети, внимателно и грижливо да се

отнасят към тях. Да изградят отношение и уважение към историята и културата и така да добият умения в реалния живот да ценят предмети с музейно значение. На авторката остава надеждата, че новите експозиции, новата методика и новите образователни програми ще формират у посетителя най-важното - лично отношение към историята.

Градът: музей без работно време

гл.ас. д-р арх. Доника Георгиева, преподавател, Университет по архитектура, строителство и геодези

Градът е нашата среда – сложна амалгама от следи от минали епохи и най-нови достижения. Музеят – инструмент, разработен от човека, за съхраняване, разбиране и предаване на информация за материалното и нематериалното наследство. Ежедневно прекосяваме площади и градини, подминаваме стари и нови сгради, слизаме под земята и се изкачваме над покривите. Но имаме ли инструмента да видим града като музей – живеещ, динамичен и без работно време?

У нас все още разбиранията на широката публика за културно наследство се ограничават до отделния обект. Средата с нейните мащаб, колорит, дух, разнообразните градски пространства, по-обикновените и недостъпни за всеки сгради остават игнорирани. Събития като „Нощ на музеите“ и „Европейски дни на наследството“ разширяват достъпността, но фокусирайки се върху тясно специализирани обекти, още повече задълбочават проблема.

Настоящият доклад разглежда интелектуалната достъпност до града – необходимостта да го опознаем, за да имаме сетивата истински да го усетим, разберем, съхраним, развием и предадем. Представено е значението на концепцията “Open House” като инструмент за формирането на образована общност, ангажирана и отговорна към миналото и към бъдещето на своя град.

Създаване на програми за представяне на културното наследство на деца

Милена Савова, организатор обучения, Детски научен център „Музейко“

Музейко предлага непосредствено достъпни експонати и интерактивни инсталации, които осигуряват на децата незабравими преживявания. Възползвайки се в пълна степен от уникалните съоръжения, преподавателите на Музейко са разработили програма за езиково обучение, наречена „Английски в музея“, която има за цел да запознава децата с науката и културното наследство. Състояща се от три нива, тази програма включва множество принципи на формалното и неформално обучение и предлага на децата нови образователни приключения. Бягството от монотонните лекции и едно логично продължение на класната стая са само част от отличителните черти на новата ни програма. Чрез възможността да пипнат, помиришат и усетят експонатите, учениците са дълбоко въввлечени в познавателния процес, който се подсилва от следващи творчески проекти. Имаме удоволствието да Ви представим: „Английски в музея“ – нашият най-нов проект.

Използването на т.нар. масов археологически материал в музейно – образователните програми - една пропусната възможност

Лиляна Липчева, главен уредник, Учебен музей при РИМ - Варна

Музеите в днешно време са изправени пред важното предизвикателство да направят експозициите си по-привлекателни за посетителите. Цифровите технологии дават възможност за лесно и удобно документиране, архивиране и съхранение на културните документи от минало и настояще, но също така предлагат и нови форми на културни интерактивни преживявания, особено за младата публика.

През 2016 година завършва проектът **CHESS** (Cultural-Heritage Experiences through Socio-personal interactions and Storytelling), подкрепен от ЕК. Мобилно устройство с добавена реалност и геолокализирани технологии превръща обикновената разходка в музея в персонализирано интерактивно преживяване. Навлизането на новите технологии в музеите е необратим и непрекъснато развиващ се процес, но той ги изправя пред ново предизвикателство. Музейните експозиции и изложби все по-често включват „не-предмети“ (non-objects) – макети, репродукции, аудио-визуални технологии, интерактивни компютърни платформи, видеозаписи, телевизионни кадри и др.

Как да бъде запазен балансът между употребата на дигиталните технологии, предлагащи моментния спектакъл и автентичността на музейните артефакти? Да „избягаш“ от виртуалното и да усетиш със сетивата си истинското ще бъде може би най-голямата провокация за работата на музеите в през XXI век. Експозициите на съвременните музеи не могат да се откажат от тези „не-предмети“, но музейните образователни програми могат да „разчупят“ този виртуален свят, предлагайки непосредствения допир с автентичното чрез използването на т.нар. масов материал.

Законът за културното наследство на Република България дава формулировка на термина „масов археологически материал“ - от една страна го определя като културна ценност, а от друга посочва, че не подлежи на идентификация по законоустановения ред, но „... може да се включва в научно-спомогателния фонд на музеите при необходимост“. Думите „може“ и „необходимост“ оставят открит въпроса за неговата съдба.

Българските музеи са препълнени с движими археологически паметници и много малка част от тях са изложени в музейни витрини. По-голямата част тъне в неподходящи и непригодени за целта депа (складове).

Тогава какво става с т.нар. масов материал? Трябва ли да се пази след научна обработка и може ли да се изхвърля, за да освободи пространство във фондовите помещения на музеите? Кой е най-често срещаният масов археологически материал? Има ли той приложение в музейните програми? Може ли да впечатлим посетителите с него? Каква е неговата образователна и емоционална стойност?

Публикацията се фокусира главно върху възможността как да бъде използван този масов археологически материал в музейно-образователни програми за деца като са предложени примери за това.

Панел 2: Бъдещето на дигиталните експозиции и мобилните приложения за стимулиране на културния туризъм

От реалния към виртуалния музей: методи и примери за обектен и експозиционен запис чрез компютърна фотография

Кристин Джоунс и д-р Джордж Бивън: Университет Куинс/Фондация „Балканско наследство“

Виртуалните музеи предоставят подчертани предимства по отношение представянето на културното наследство на Балканите. Поради отсъствието на материален компонент, те имат относително ниска себестойност и могат да бъдат достъпни онлайн навсякъде и по всяко време. Техники на компютърната фотография като „обект на виртуална реалност“ (Object VR) и фотограметрията дават множество възможности за генериране на триизмерни образи за музеите. Тези техники са с ниска себестойност и използват една и съща апаратура и софтуеър, независимо от това дали се снима обект или по-голяма площадка. В допълнение, те надграждат над вече съществуващите методи на фотографска обработка в археологията и музейната консервация, така че са устойчиви в дългосрочен план. Фондация „Балканско наследство“ се е ангажирала със сериозни изследвания на разнообразни методи на компютърна фотография през последните четири години. Резултатите от дейността им в Стоби, Македония, и Пистирос в България показват, че тези методи са изключително ефективни. В областта на изграждането и развитието на силна онлайн платформа за представяне на триизмерна информация, обаче, остава да се свърши много работа.

Свързани данни с отворен достъп в институциите за културно наследство: изграждане на разкази чрез свързване на артефакти

Илиян Узунов, директор бизнес развитие, Ontotext

По отношение на галериите, библиотеките, архивите и музеите съществува проблем с обработката на сложната и разнородна информация. Интеграцията, особено между различните институции, представлява сериозна професионална трудност и основно предизвикателство. Вярваме, че решението е в семантичните технологии и свързаните данни, които могат да помогнат за интеграцията между организациите за културно наследство по пътя им към дигиталната трансформация.

Предимствата, които културните институции могат да извлекат от използването на семантични технологии, са:

- Предоставяне достъп до институционални колекции и други данни, така че да се осъществи взаимна връзка.
- Използване на утвърдени и свързани бази данни и справочници в ежедневната поддръжка на колекциите, каталогизирането, документирането и изследователската дейност.
- Свързване на моделите за обработка на данни и използване на ресурси като Wikidata за справяне с предизвикателствата при работата с културното наследство.
- Възможности за търсене на информация сред различните колекции, откриване на връзки между природни и културни експонати, изграждане на разкази, анализиране на данни и поддръжка на научния дискурс.

С подобни въпроси се сблъскват учени, изследователи и директори на музеи, които се опитват да открият скритата връзка между източниците на информация. Учените непрекъснато изтъкват ролята на дигитализирането на хуманитарните науки и значимостта на свързаните данни в информационната система на културното наследство.

Опазване и излагане на културното наследство чрез дигитални образи и кибер-технологии, предназначени за музейни и образователни колекции, както и за мобилни приложения за широката публика

д-р Джорджия Джийн Берихил, Университет Мериленд, Фулбрайтов стипендиант

Благодарение на новите дигитални технологии тече процес на пресъздаване на историческите и традиционни визуални впечатления, както за настоящите, така и за бъдещите поколения. Смесвайки старото и новото, представянията са насочени към професионалисти, но и към бързо нарастващата дигитална общност, която включва широката публика.

Ще бъдат демонстрирани примери от моята работа с дигитална фотография върху реставрацията на немски замък от 925 г., където активна дигитална изложбена експозиция се наслажда върху избледнели или повредени стенописи. Ще представя и работата си по проекта на виртуалната реалност Calit2 HiPerspace на Университета на Сан Диего, който включва дигитализиране и каталогизиране на голяма колекция от неолитни Йордански наконечници за стрели, и където съвместно с д-р Том Леви представихме материалите в интерактивна общодостъпна форма.

В допълнение, презентацията представя съвременната виртуална технология за обработка на образи Calit2 „Вълна“, както и примери от интерактивната експозиция на Музей Гети „Да живеем с изкуството“, която включва интеграция на публиката чрез компютри и мобилни устройства.

Нови мобилни приложения и преносими устройства за музеи и галерии

д-р Ставри Николов, директор, Digital Spaces Living Lab

Посещението в любим местен музей или художествена галерия веднъж месечно или може би веднъж седмично скоро ще се превърне в нещо обикновено за много хора, но в същото време преживяването ще бъде необикновено. Посетителите ще имат възможност да разглеждат различни колекции и да си взаимодействат с експонатите, научавайки нещо ново и забавлявайки се в същото време. Музеите ще се превърнат в по-оживени, динамични и променящи се места, които са обичани и често посещавани. За да бъде постигнато това, съществена роля ще изиграят иновативните мобилни приложения и преносими дигитални устройства. Те осигуряват лично изживяване използвайки собствените устройства на посетителите, или устройства създадени от самите музеи и галерии. Интерактивното съдържание, игрите и визуализациите ще бъдат създавани предимно от музейни експерти, но и от едни посетители за други посетители. Любими изложби, маршрути и лични истории ще бъдат създавани от хората, които искат да споделят преживяването си със семейство и приятели чрез новите дигитални пространства.

В презентацията ще бъдат показани скорошни широкомащабни пробни тестове, които нашата лаборатория направи с няколко платформи и устройства за създаване на интерактивни истории, включително Digital Loupe (Waag Society, Амстердам) и Tag Story (Осло). Ще бъде представена и Европейската мрежа за създаване на преносими устройства, която ще стартира през 2017 година, в контекста на фаб лабораториите и креативните пространства в България и по света, които предлагат на музеите сами да създават и произвеждат нови нискобюджетни интерактивни експозиции и игри.

За повече информация и кратко видео представяне вижте:

1) The Loupe в национален исторически музей

<https://vimeo.com/112942734>

2) Tag Story в национален природо-научен музей: за биомимикрията

<https://vimeo.com/132100441>

Музей 2.0 и новата музеология

д-р Светла Казаларска, Институт за етнология и фолклористика с етнографски музей при БАН

Докладът ще очертае хоризонтите, които новите технологични развития, особено приложенията на интернет, а по-късно и на Уеб 2.0, откриват пред музейната институция с оглед на принципите на Новата музеология – демократизиране на достъпа до музейните колекции и експозиции, насърчаване на участието на музейните публики в музейното преживяване и в създаването на музейно съдържание, преосмисляне на сложните властови взаимоотношения между куратор, музеен предмет и музеен посетител. Във фокуса ще бъде не толкова технологичната иновация сама по себе си, колкото концептуалните преобръщания, които тя прави възможни в парадигмата на музея. Но дали Музей 2.0 или „музеят на участието“ променя съществено принципа на Музей 1.0 с неговата централизирана властова структура, доколкото, въпреки че насърчава участието, Музей 2.0 също така го регламентира, регулира и санкционира? Какви нови „музейни“ форми извън традиционните култивира „големият дигитален обрат“

благодарение на възможностите за онлайн сътрудничество, комуникация и информационен обмен между потребителите, които Уеб 2.0 и новите медии предоставят?

Панел 3: Съвременни тенденции при музейните експозиции или как да впечатлим посетителите от всички възрасти

Представи за бъдещето на музейните експозиции

Кара Блонд, директор, дирекция „Изложби“, Природонаучен музей „Смитсониян“

През изминалия век научните и културни музейни експозиции са претърпели значителни изменения в начина и подхода на поднасяне, като традиционните маркирани експонати се обогатяват с истории, контекст и съотношение. И все пак, същината на посетителското преживяване остава неизменна: публиката очаква да изпита удивление и любопитство, докато се възхищава на невероятните експонати, събрани от цял свят. Динамичното напрежение между излагането на знакови предмети и поставянето им в контекст е в основата на представата ни за бъдещето на музейните експозиции.

Като професионална общност, ние сме на кръстопът. Ние представляваме решение от 19 век, и се опитваме да се променим така, че да дадем отговор на проблеми от 21-ви век – връзката с нашите посетители трябва да стане нашата визитна картичка. Тъй като съчетаните послания за запазване на биологичното разнообразие и опазване на културното наследство стават все по-належащи за музеите, съдържанието и техниките на излагане най-вероятно ще се променят и ще станат по-ясно свързани с бъдещето на нашата планета и разнообразието на биовидовете – включително и нашия. С промяната на нашата публика, която става по-млада, по-глобална и по-технически грамотна, нашата концепция за това как да представяме съдържанието, също ще трябва да се изменя към многоперспективни продукции, по-достъпен дизайн и интеграция на гледните точки на публиката ни. С намаляването на средствата за финансиране на изложби, нашите стратегии за развитието на изложбения процес, набирането на средства и създаването на партньорства, също ще намират нови посоки, като стават по-гъвкави и бързорреагиращи. И тъй като очакванията на нашите посетители ще стават все по-персонализирани и свързани с дигиталния свят, ние ще трябва постоянно да преосмисляме техническите си възможности, така че да се срещаме с нашите посетители там, където са те.

Създаване на интересни за деца музейни експозиции

Весела Герчева, директор „Изложби и Програми“, „Музейко“

Музеите не са институциите, които бяха. В допълнение на научната и академичната им функция, бързо се развиват и техните социални и обществени роли. Един от ключовите аспекти в този процес е ангажирането на по-младата публика и особено децата. Множество музеи по света, а и в България, са развили специални интерактивни експозиции и кътове, а много други са преработили цялото си пространство, за да посрещнат нуждите на младежката и детска публика. Тази лекция ще хвърли повече светлина върху основните принципи, които правят музеите интересни за децата и младежите. Тя се базира върху опита от разработването на 6 интерактивни

учебни къта в традиционни български музеи и развитието на Музейко, първият български интерактивен детски център.

Устни истории и експонати с истории – употреби в музееен контекст **проф. д-р Николай Ненов, директор, РИМ – Русе**

Споделянето на наследството е важен процес за обществото, в който разказът, осъществяващ трансмисията, се превръща в средство за разбиране на миналото и настоящето. Като част от съвременните тенденции в музейните експозиции, акцентът върху експонатите с история фокусира върху необходимостта музейните специалисти да търсят и да откриват не само артефактите, но и историите – като част от общия изследователски процес. С помощта на историите се създава интрига, която задържа вниманието в по-висока степен, отколкото просто включването на предмета в темата на експозицията. Чрез примери от инициативи като „Нашата история в 100 предмета“ се очертава нуждата от среща между визуалната култура и наративите на историята.

Темата за устните истории се разкрива чрез примери от конкретно проучване у нас – в резултат от проучването и публикуването на устните истории се създава Изложба, Каталог на изложбата, Музееен образователен модул, Сборник с устни истории, Сайт (www.pametta.com). Изградена на антропологичен принцип изложбата експонира теми от събраните истории, които са достъпни онлайн, както и в Сборника. Това проучване събира като във фокус музейната работа – тъй като чрез теренно изследване са събрани Истории, с които е извършена научна работа, изложба, срещи с аудитории, образователен модул за подрастващи – всичко, което съвременният музей прави, за да споделя Наследството и да се утвърждава като медия и място на памет.

Музеи с участие - стратегии за включване на различни видове публика в музейните експозиции

д-р Тодор Петев, председател, Фондация „Моят музей“

От включването на общностите в политики при управлението до поредица от техники за ангажиране на публиките „участието“ (participation) е от стратегическо значение за осъзнаване на мисията и при изграждането на стандартите за работа на музеите и други институции на културното наследство. Какво се има предвид под „активно участие“ на публиките? В какво отношение се намира то спрямо интерактивността или социалното взаимодействие? Спрямо съвременните подходи на активно учене в училищата и неформалната образователна среда? Посредством поредица от примери ще се опитаме да изясним ключовата роля на това понятие в разбирането ни за преживяването на публиките в музеите и други институции на културното наследство. На базата на няколко международни изследвания ще бъдат изведени основни подходи за активно въвличане на публиките в музейната експозиция.

Временни музейни експозиции – настояще и бъдеще

Екатерина Джумалиева, държавен експерт по музеи и движимо културно наследство в Министерство на културата и зам.-председател на БНК на ИКОМ

Българските музеи и художествени галерии са изправени пред редица предизвикателства при договаряне и организиране на изложби в съществуващите експозиционни пространства. Те срещат трудности, свързани с липсата на достатъчно площ за временни експозиции, за да бъдат поканени по-мощни изложбени проекти. Често се договарят изложби с експонати, които са част от постоянните експозиции на музеите и значително по-рядко се включват предмети, които се съхраняват във фондохранилищата, заради недостиг на средства за консервация и реставрация. Някои музеи нямат необходимите условия, за да представят изложби, които изискват определено осветление, температура и влажност. Липсват съвременни витрини за временни експозиции, рядко се срещат подходяща сценография, тематични образователни програми, ползване на дигитални приложения и иновации. Каква част от стандартите за музейни изложби се прилагат в България? Презентацията ще включва основните силни и слаби страни при временните експозиции в българските музеи, кои са приоритетите в политиката на Министерство на културата в тази сфера, ще дам примери за потенциални възможности и нови тенденции.

Хуманни експозиции за хуманни посетители

**д-р Адам Нилсен, завеждащ дирекция „Образование и интерпретация“,
Антропологически музей „Фиби Хърст“, Университет Калифорния – Бъркли**

Когато изграждаме експозиции и интерпретираме културно-исторически забележителности, е лесно да изпуснем от поглед реалните човешки същества, свързани с тези истории. Все пак именно тези разкази за човешкото преживяване са от значение за събуждане на интерес и ентузиазъм към определена тема. В своята лекция д-р Адам Нилсен ще обсъди как посетителите се отнасят към хората, чийто живот се разкрива в експозициите. Например, какво се случва в момента, в който посетителите поставят на заден план собствените си възприятия, за да разберат какво е било усещането на друг човек? Какво става с тях, когато гледат снимка на действителна личност, преживяла определено историческо събитие? Д-р Нилсен е провел задълбочени психологически проучвания по тези въпроси и ще предложи за обсъждане начините, по които музейните работници могат да използват изследванията му, за да създават експозиции, които са привлекателни, запомнящи се, ориентирани към хората и стимулиращи любопитство и познание.